

โอกาสครั้งสุดท้าย ?

ตัดสินใจร่วมกันเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย ก่อนจะพลาดโอกาสสำคัญ

หมายเหตุ: บทความนี้ไม่ใช่บทความทางวิชาการ จุดประสงค์ของบทความนี้คือ บอกกล่าวให้ "ทุกคน" "ทุกภาคส่วน" ได้หันมา "ลงมือ" มากกว่า "ลงความเห็น" ในเรื่องของ การปฏิรูปการศึกษาไทย บทความนี้เขียน ณ วันที่ 19 กันยายน 2560 ในปัจจัยแวดล้อมด้วยบริบททางเวลา, สังคม ซึ่งจะเหมาะสมในช่วงเวลาดังกล่าว

ชายสามัญชนผู้ซื่อสัตย์สุจริต

โอกาสสุดท้ายของอะไร

บทความนี้ว่าด้วยเรื่องโอกาสสุดท้ายของการปฏิรูปการศึกษาไทย ผู้อ่านไม่ได้อ่านผิด "ปฏิวัติ" คือ คำที่ถูกเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกาลเวลานี้ ประเทศไทยคำว่า "ปฏิรูป" หรือ เปลี่ยนแปลง มาในรอบหลายสิบปี จึงมีเพียงการเปลี่ยนแปลงเฉพาะ รูปร่างองค์กร, เปลี่ยนอำนาจเพื่อโครงสร้างงบประมาณ และ ชื่อ

ผู้เขียนเชื่อว่า "เรา" ใช้คำผิดด้วยความละมุนละม่อมและประนีประนอมของสังคมไทย (บางสังคมที่มีเป้าหมายด้านการเมืองก็ไร้กาลเทศะในเรื่องนี้ ทำให้เราไม่ใช่คำนี้กัน) เราจึงได้ผลเช่นนี้มานาน ถึงเวลาที่จะต้องใช้คำว่า "ปฏิวัติ" หรือ เปลี่ยนแปลงวิธีการกระบวนการ, โครงสร้าง ทำให้มองเห็นผลได้ในระยะสั้นกว่า อาจถึงเวลาที่สังคมไทยต้องเลิกประนีประนอมแม้กระทั่งคิดสรรคามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงนี้ การศึกษาของไทยอุปมาคล้ายกับผู้ป่วยโรคมะเร็งทุกชนิดรวมไว้ในคนคนเดียวซึ่งเป็นขั้นวิกฤต

(อุปมา) เปรียบเทียบปัญหาของการศึกษาไทยกับโรคมะเร็ง

ประเภท	ชนิดมะเร็งเปรียบเทียบ	ลักษณะปัญหา
เชิงโครงสร้าง	มะเร็งกระดูก	โครงสร้างการบริหารจัดการที่มีขนาดใหญ่ แต่ไม่แข็งแรง ไม่มีประสิทธิภาพ ประระบาง
เชิงนโยบาย	มะเร็งเม็ดเลือด มะเร็งต่อมน้ำเหลือง มะเร็งในระบบประสาท	นโยบายที่ถูกนำไปให้ฝ่ายปฏิบัติ เป็นนโยบายที่ไปพร้อมสารพิษ แทนที่จะไปพร้อมยาเคมีเพื่อเยียวยา หยุดยั้ง ช่อมเสริม หรือลดทอนอาการบาดเจ็บ แต่ไปพร้อมยาพิษที่ร่างกายไม่สามารถเปลี่ยนพิษเพื่อการรักษาตัวได้
เชิงปฏิบัติการและการวัดผล	มะเร็งในอวัยวะส่วนต่าง ๆ	ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะและอาการของโรค ระบบต่าง ๆ ล้มเหลวจากระบบหนึ่งสู่ระบบหนึ่ง และรุกรามเป็นมะเร็งที่แพร่ขยายในร่างกาย

เพราะเหตุใดจึงเป็นโอกาสครั้งสุดท้าย

ไม่มีครั้งใดเลยในรอบร้อยปีของการศึกษาสมัยใหม่ในประเทศไทย จะได้รับผลกระทบ และมีปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อเกิดความพร้อมในการปฏิรูปการศึกษาได้เท่าในเวลานี้แล้วในประวัติศาสตร์การศึกษสมัยใหม่ของไทย หากพิจารณาโดยใช้ PESTLE ก็พอจะทำให้เห็นบริบทแวดล้อมได้

- ปัจจัยด้านการเมือง (P-Political) และ ปัจจัยด้านกฎหมายกฎเกณฑ์ (L-Legal)
 - ประเทศไทยในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงด้านการเมือง และมีเครื่องมือบางประการที่ช่วยให้การแก้ไขกฎหมายสามารถเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนที่ ในอีก 3-5 ปีหลังจากนี้ ประเทศจะประสบปัญหาทางการเมือง และเมื่อนั้นสังคมจะไปให้ความสนใจการเมืองมากกว่าการศึกษา
 - ด้วยนโยบาย และความตื่นตัวในเชิงนโยบายจากภาครัฐผ่าน campaign ประเทศไทย 4.0 ได้ผลักดันให้องค์ประกอบด้านกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นเสมือนโซ่คล้องปิดประตูการเปลี่ยนแปลงของไทย กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศแห่งการเปลี่ยนแปลงในประเทศ ประชาชนเรียนรู้ผลกระทบที่การเมืองทั้งไว้กับสังคมไทย และกำลังเริ่มรู้สึกตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศ
- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (E-Economic)
 - ความตกต่ำในด้านเศรษฐกิจของโลก (มหภาค) ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจภายใน (จุลภาค) ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันหนึ่งซึ่งสำคัญมาก ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังเริ่มฟื้นตัวจากดัชนีชี้วัดหลายตัว ทั้งในเชิงมหภาคและจุลภาค แต่ยังคงต้องใช้เวลาอีกหลายปี ก่อนที่สภาพเศรษฐกิจและสภาวะเงินเฟ้อ ค่าเงิน จะกลับเข้าสู่สถานการณ์ที่เป็น

บวกในทุกปัจจัย สังคมเริ่มตระหนักถึงสภาพการแข่งขัน และขีดความสามารถที่ตกลงของประเทศจากการพึ่งพาการส่งออก สินค้าเกษตร และภาคการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจนี้ทำให้สังคมมุ่งหาความเปลี่ยนแปลง ซึ่งแน่นอนทุกคนมองมาที่ปัญหาของการศึกษาเนื่องจากในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา พิษของภาคการศึกษาที่ด้อยประสิทธิภาพเป็นที่รับรู้ของสังคม

- ภาคเอกชนในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ใช้เม็ดเงินลงทุนกับการอบรมบัณฑิตใหม่ที่ไม่พร้อมต่อการทำงานจำนวนมาก และสิ่งนี้เป็นปัจจัยที่ภาคเอกชนเริ่มต้นกระบวนการอันเป็นสัญญาณของการ Disrupt ระบบการศึกษา เช่น การตั้งสถาบันของตัวเองเพื่อแก้ปัญหา เป็นต้น
- ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (S-Social) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (T-Technology) และ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (E-Environmental)
 - กลไกการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมของไทยในรอบหลายสิบปีนี้ ทั้งในเรื่องของทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรที่เคยอุดมสมบูรณ์บีบให้ภาคการเกษตรต้องปรับตัว การมีจำนวนพื้นที่ และทรัพยากรด้านการเกษตรลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ ทำให้อาชีพของคนไทยเปลี่ยนแปลง รวมทั้งปัจจัยด้านอื่น ๆ ทำให้การศึกษาแบบเดิมไม่ตอบโจทย์อีกต่อไป
 - การรุดคืบของเทคโนโลยี และราคาของเทคโนโลยีพื้นฐานที่ถูกกดตามกลไกของตลาด กำลังเปลี่ยนสังคมไปในทิศทางต่าง ๆ กัน อาชีพหลากหลายถูกการรุดคืบของเทคโนโลยี และอาจทำให้อาชีพบางส่วนกลายเป็นประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติก่อนสิ้นศตวรรษนี้ รวมไปถึงการเข้าถึงโลกแห่งสารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ตก็เป็นปัจจัยกระทบรูปแบบการใช้ชีวิต และแน่นอนการเรียนการสอนแบบเดิมที่มีรากฐานยาวนานกว่า 300 ปี ต้องเปลี่ยนไปด้วย

ท่านจะเห็นว่า ณ ปัจจุบัน มีปัจจัยแวดล้อมใน ทุกด้านที่เหมาะสมที่สุดในการเปลี่ยนแปลง เพราะหากว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ริเริ่มอย่างเป็นรูปธรรม ภัยคุกคามอันเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ก็จะประดังปะเดบงคับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ดี อยู่ที่สังคมและคนไทยเลือกว่าจะเป็นผู้เปลี่ยนแปลง และเลือกวิธีการเปลี่ยนแปลงเสียเอง หรือรอผลแห่งกาลเวลาบังคับให้เปลี่ยนแปลงอย่างไม่ทางเลือก

คนในสังคมไม่เห็นรู้สึกถึงสภาวะนี้

คนส่วนมาก “ไม่เห็นว่าสังคมจะเดือดร้อนกับการศึกษาที่เป็นอยู่” เป็นความเห็นที่ผู้เขียนได้รับฟังจากวงสนทนากับบุคคลหลายกลุ่ม ซึ่งผู้เขียนเข้าใจกลไกนี้ ว่าไม่ควรเดือดร้อนไปคนเดียว หรือกลุ่มเดียว **หากคนไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหา จะแก้สมการนี้ได้อย่างไร** ผู้เขียนกลับมาริเคราะห์หาคำตอบว่า หนึ่งในรากฐานของปัญหา คือ ผลกระทบของการศึกษาเกิดซ้ำ กว่าจะเห็นผลประทบในระดับครอบครัวกินเวลาไปแล้วกว่าหนึ่งในสามส่วนของชีวิต และในระหว่างทางนั้นผู้ปกครองที่มีกำลังความสามารถได้เฝี่ยวายาตัวเองไปแล้ว ปัญหาเหล่านี้จึงไม่กลายเป็นเรื่องกระทบ “ครอบครัว” และ “สังคม” ได้อย่างชัดเจน เมื่อสังคมยังไม่ “รู้สึก เป็นความเจ็บปวดชัดเจน การปฏิรูปการศึกษาในไทยจึงคาราคาซังแบบนี้ (ท่านที่เคยอ่าน Finnish Education ของ Pasi Shalberg จะพบเหตุผลว่าเพราะว่าคนฟินแลนด์เห็นความเดือดร้อนทั่วกันในการศึกษา และใช้เวลากว่า 40 ปี จึงเป็นที่มาของความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา และยิ่งผลให้เกิดความสำเร็จในฟินแลนด์)

การสนองตอบและการรับมือของสังคมต่อการศึกษา

กลุ่มคนในสังคม	สัดส่วนประชากร (คร่าวๆ)	ความสนใจเรื่องการศึกษา	วิธีแก้ปัญหา/ความรู้สึก/ปัญหา	บริการการศึกษาที่เลือกใช้
กลุ่มผู้มีรายได้น้อย (สัญชาติไทย)	90% ของคนไทย	สนใจปากท้องอันดับแรก และจึงสนใจปัญหาทางการศึกษา หากมีโอกาสให้ลูกหลาน	<ul style="list-style-type: none"> • ตามมีตามเกิด • ได้เรียนตามกฎหมายเพื่อไม่เป็นปัญหากับผู้ปกครอง • เรียนไปก็ไม่ได้ตอบสนองอาชีพที่จะทำ • เลิกเรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน • ไม่มีทุนทรัพย์ในการเรียนต่อเมื่อต้องการ 	สถาบันการศึกษาของรัฐในระดับพื้นฐาน
กลุ่มผู้มีรายได้น้อย (คนต่างด้าว)	ประมาณ 6-8 ล้านในประเทศไทย (2560)	สนใจปากท้องอันดับแรก ได้รับการศึกษาจากรัฐไทยถือเป็นโอกาส, ไม่ได้ไม่เป็นไร	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นประชาชนชั้นสองในความรู้สึกของการบริการการศึกษาของคนไทย ด้านสวัสดิการและการยอมรับของบุคคลากรไทย 	เท่าที่รัฐอำนวยความสะดวก และโอกาสในการเข้าถึงที่จำกัด
กลุ่มรายได้ปานกลาง - สูง (ชนชั้นกลาง)	9% ของคนไทย	<ul style="list-style-type: none"> • สนใจเรื่องการศึกษา • สนใจเรื่องคุณภาพชีวิตและส่งเสริมความต้องการเฉพาะด้านของบุตรหลาน 	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้เงินแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพและบริการด้านการศึกษา • สร้างโอกาสให้บุตรหลานด้วยตัวเอง • ประกันความสำเร็จด้านการศึกษาด้วยการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดตามฐานะของตน 	<ul style="list-style-type: none"> • สถาบันการศึกษาของรัฐที่มีชื่อเสียง และจำกัดที่นั่ง • สถาบันการศึกษาเอกชน • ส่งบุตรหลานในโรงเรียน International School • ส่งบุตรหลานไปเรียนต่างประเทศ
กลุ่มรายได้สูงมาก (ชนชั้นบน)	1% ของคนไทย			

ไม่มีความเท่าเทียมทางการศึกษา มีแต่ “ความทั่วถึงด้านโอกาสและคุณภาพในการศึกษา” ที่ทำได้

ประเทศไทยต้องเลิก “ตัดจริด” ที่จะสร้าง “ความเท่าเทียม” กันด้านการศึกษา ซึ่งมันจะไม่เกิดขึ้น หากการปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ ถึงเวลาที่จะต้องเลิกแนวคิดที่ว่า เอาเงินงบประมาณไปส่งไปแล้วจะสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาได้ เพราะหาเงินที่ส่งไปมากเท่ามากนั้น เป็น “เงินทอน” และ “โอกาสของการใช้เงินของผีเปรตการศึกษา” ทั้งสิ้น

“ความทั่วถึง” ต่างหากที่เป็นสิ่งที่ทำได้ และควรต้องทำเพื่อเริ่มต้นการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่ต้องทั่วถึงได้แก่

1. **โอกาส** โอกาสที่ว้าวนั้น ไม่ใช่โอกาสด้านกายภาพ หรือรูปแบบที่ทำกันอยู่ แต่หมายถึง
 - a. โอกาสเชิงนามธรรม เช่น โอกาสในการเรียนโดย Worry Free, โอกาสในการแปรสภาพสถานะผู้เรียน, โอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และค่าปรับศึกษาได้อย่างเสรี
 - b. โอกาสของคนทุกกลุ่มในการศึกษา ตั้งแต่ โอกาสของครอบครัว, โอกาสของนักเรียนนักศึกษา, โอกาสของเสาทุกต้นที่ค่าจูนสังคม, โอกาสของคนไม่มีโอกาส, โอกาสของคนทีพลาดพลั้งในการศึกษา ฯลฯ
 - c. โอกาสของผู้เรียน ผู้สอน ผู้วางนโยบาย ผู้ใช้ผลิตผลทางการศึกษา
 - d. **โอกาสของโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นจุดสำคัญของบทความนี้**
2. **คุณภาพ** คือ สิ่งที่เกิดพลาด ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ของทุกอย่างในโลกนี้มีชั้นคุณภาพของมัน ที่เรียกว่า “มาตรฐาน” ทว่า มาตรฐานของไทยด้อยกว่าที่ควรจะเป็น สิ่งหนึ่งที่จะต้องคงไว้ในมรดกการเมืองการปกครอง 70 ปี ในระบอบประชาธิปไตย คือ ทำให้มาตรฐานต่ำ และพัฒนาช้าไว้ก่อน เนื่องจากเม็ดเงินที่ลงทุนไปมหาศาล (และมีเงินทองเยอะ) ปล่อยให้คนไทยส่วนรวมฉลาด เพราะว่าจะใส่โปรแกรมได้ยาก ไม่มี Performance ของผู้เรียนที่เป็นอนาคตของประเทศไทยที่ได้มาตรฐานที่วางไว้ในเชิง “ปริมาณ” และ “คุณภาพ” (เก่งกระจุก ห่วยกระจาย) คุณภาพ ควรมองในแง่มุมใดบ้าง
 - a. **คุณภาพของบุคคลากร** การมีงานวิชาการตัดแปะ เพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนไม่ใช่ค่าตอบแทนของคุณภาพ ทรายใดที่การวัดผลไม่ได้อยู่ที่ “ประโยชน์ของผู้เรียน” รัฐไทยรู้ แต่แก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ เพราะวาระระบบข้าราชการทั้งหมดที่นอกเหนือจากด้านการศึกษา (ม.44 มัยครับ) ณ ขณะนี้ บุคคลากรในการศึกษาภาคบังคับไทย มีรายได้เพียงพอแล้ว สมการเรื่องรายได้ไม่พอทำให้คุณภาพการสอนไม่ดีไม่ใช่ข้ออ้างต่อไป
 - b. **คุณภาพด้านศีลธรรมและความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง** ถ้าเรียนในระบบ แล้วยังต้องเรียนพิเศษในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ถือว่า “ล้มเหลว” สถาบันไม่ได้พิสูจน์มาตรฐานการเรียนการสอนจากเวลาปรกติในชั้นเรียน มาตรฐานที่วัดกันด้วยแว่นประหลาด ๆ ของไทย ผลของมันเกิดนอกเวลาเรียน
 - c. **คุณภาพของชุดความรู้มาตรฐาน** ที่จำเป็นต่อ การอยู่รอด ดำรงชีวิต เป็นไปตามพัฒนาการ ไม่ใช่แข่งกันรู้มากเท่ามาก ตอบได้ว่าคืออะไร ตอบไม่ได้ว่าทำไม เพราะอะไร ไขเมื่อไหร่ ไขที่ไหน การตอบคำถามทางวิชาการแบบนกแก้วนกขุนทอง กีบจำเพื่อสอบ เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยโง่งงลงทุกวัน แข่งขันได้น้อยลงทุกวัน
 - d. **คุณภาพการวัดค่าความรู้ของบุคคลากรในสังคม** เราต้องเลิกทำซ้ำ เรียนให้สูงเพื่อเป็นเจ้าคนนายคน เพราะวาค่านิยมนี้ ทำร้ายสังคมทำร้ายประเทศ เราเชื่อคนที่ “ปริญญา” และ “เกรด” เราจึงมีเพียงความพยายามทำให้เกรดสูงจากการท่องจำเพื่อสอบ และมีสถาบันการศึกษาที่เรียนเพื่อขายกระดาษที่ชื่อว่าปริญญา ถ้าเราวัดผลกันจริงจัง ผมหวังใจมากกว่า จะมีกี่คนที่ถือปริญญาที่มีคุณภาพจริง ๆ ในสังคมไทย

ด้านคุณภาพนั้น มีมุมมองที่กว้างขวางและความเรื่อรังของมะเร็งอีกมากมายเกินจะพรรณนาได้ บทสรุปสั้น ๆ คือ เราไม่มีคุณภาพที่ควรเป็น มีมาตรฐานที่เหมาะสม ไม่มีการพัฒนาคุณภาพที่ชัดเจน ประเทศลงทุน “แพง” ให้กับ “ความไม่มีคุณภาพ” (อยากให้คุณค่าจ่ายในการศึกษาที่สิงคโปร์ที่การศึกษาดีอันดับโลก จะพบว่าโรงเรียนในไทยยังแพงกว่ามากหากเทียบคุณค่าที่ได้ การยอมจ่ายแพง ไม่ได้แปลว่าได้ของดี)

จะเกิดผลกระทบกับสังคมอย่างไร หากการศึกษาไทยเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ในศตวรรษนี้

เราเขียนเสียให้เร็วกลัวไม่ได้อีกแล้ว เพราะวาระสมัยนี้เสียเป็นเสียเสี่ยงในสวนสัตว์ วัเป็นวัวตกแต่งพันธุกรรม เลี้ยงเพื่อขาย ขุนเพื่อกำไร และโอกาสที่เสียจะล้าไว้ให้เห็นเป็นนวนิยายไปแล้ว กลับมาดูผลกระทบที่จะพุ่งชนสังคมไทยหากการศึกษาอ่อนแอ

- โอกาสในการแข่งขันของ “ประเทศ” จะน้อยลง โอกาสและบทบาทของ “คนไทย” จะน้อยลง
เรากำลังพูดถึงโอกาสของทั้งประเทศ และโอกาสของคนไทย เมื่อเราเดินช้าลง เพราะเราเหนื่อย เราเบื่อก และเราไม่ลงมือ เราเอาแต่วิพากษ์วิจารณ์กัน แต่ประเทศอื่น ๆ กำลังกระโจน และวิ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 - ประเทศเพื่อนบ้านที่เคยวิ่งตามเรา กำลังดีคู่และจะแข่งไป เช่น เวียดนาม, ลาว และกัมพูชา ศักยภาพ และขีดความสามารถ เช่นการใช้ภาษาอังกฤษได้แข่งหน้านักศึกษาไทยไปแล้ว
 - ประเทศเพื่อนบ้านที่เราพยายามวิ่งตาม เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในกรณีของมาเลเซียซึ่งแผ่วไปด้วยการเมืองกับนโยบายภายในเราจะไม่พูดถึง ทว่าความรู้ของคนไทยไม่ด้อยไปกว่าสิงคโปร์เลย แต่ทักษะหลายอย่างที่สำคัญไม่ถูกสร้างเสริมในระบบการศึกษาไทย ทำให้คนไทยนั้นยากที่จะไล่ตามสิงคโปร์ซึ่งติดอันดับ 1 ใน 5 ประเทศที่มีการศึกษาดีที่สุดในโลกไปแล้ว
 - ผลกระทบของ Regulations จากภายนอก เช่น การค้าเสรีอาเซียน ซึ่งทุกวันนี้ประเทศไทยยังอยู่รอดจากกฎเกณฑ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ขัดใจคนในภูมิภาค ในการเปิดเสรีแรงงาน ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้จะถูกเพื่อนบ้าน และในอนาคตคือ กลุ่มประเทศอื่น ๆ บีบให้เราคลาย และเมื่อนั้นปราการปกป้องของคนไทยที่พัฒนาสู่นอกบ้านไม่ได้ จะเริ่มส่งผลกระทบ เหตุผลหลาย ๆ ส่วนด้านบนรวมกัน จะทำให้เราไม่มีโอกาสขึ้นเป็น Manager ในบริษัทข้ามชาติ ซึ่ง Generation Boomer และ Gen-X ประสบมา จะเปลี่ยนเป็นเราอาจจะไม่มีงานทำในบ้านของตัวเอง และไม่มีทักษะเพียงพอจะไปทำงานต่างถิ่นในทศวรรษหน้า (กึ่งกลางทศวรรษที่ 2570 เป็นต้นไป)
- สังคมจะยิ่งเหลื่อมล้ำห่างกันออกไป เป็นปัญหาด้านโดมิโนในมิติสังคม
 - เมื่อรายได้ของคนไทยต่ำ ลงจากความสามารถในการแข่งขันทั้งภายในภายนอก, ขีดความสามารถจากการส่งออก ซึ่งหากภาคอุตสาหกรรมเดินหน้าสู่ 4.0 ไม่สำเร็จ, เกิดความเปลี่ยนแปลงจาก Demand ในวงการ

- ห้องเที่ยว, พิษภัยจากสิ่งแวดล้อมต่อผลผลิตทางการเกษตร นั้นหมายถึง คนทำงานรุ่นต่อไปของไทยใน ทศวรรษหน้าจะมีขีดความสามารถในการเลี้ยงตัวให้รอดน้อยลง ภาวการณ์นี้ น่าคิดที่ว่าคนทั่วไปร้อยละ 90 ของ ประเทศ จะได้รับผลกระทบเพียงใด และจะเกิดเป็นโดมิโนแห่งปัญหาล้มไปยิ่งสังคมต่อไปยากแก่การหยุดยั้ง
- ความเหลื่อมล้ำที่สังคมไม่ลุกมาช่วยกันจะยิ่งห่างออกไป เมื่อนั้นสังคมจะเกิดความขัดแย้งขั้นรุนแรง เราอาจจะ เห็นการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพที่เคยเกิดในประวัติศาสตร์ก็เป็นได้

สังคมลง "ปาก" สังคม "ไม่ลงมือ" และสังคม "แยกส่วน"

สังคมลง "ปาก" สังคม "ไม่ลงมือ" ประเด็นที่เป็นจุดสังเกตเรื่องนี้ ไม่ไกลตัวครับ ผู้เขียนในวัยเยาว์ในวิชา สปช. หรือสังคมศึกษา ในสมัยมัธยม เคยตอบคำถามเอาใจครูผู้สอนมาแล้ว (คาดว่าทุกท่านคงเคยตอบคำถามด้วยคำตอบเดียวกันมาก่อน) คำถามที่ว่าปัญหาของประเทศจะแก้ไขได้ด้วยอะไร หนึ่งในคำตอบคือ "การศึกษา" ต้องแบบนั้น แบบนี้ (เรื่องนี้จะ 40 ปี แลวนะครับ) การตอบเป็นนกแก้ว นกขุนทองบนความไม่รู้ว่าเป็นปัญหาการศึกษาอันยิ่งใหญ่ขนาดไหนมีมานานแล้ว และผมไม่เห็นว่าเป็นเรื่อง 40 ปีที่คำตอบและรู้เรื่อง มี คำตอบเฉลยเป็นเรื่องอื่น ๆ

เวลาที่เราเห็นข่าวร้ายของสังคม เราคุยกันเรื่องเด็กไทยไม่เอาไหน เราคุยกันเรื่องปัญหาการศึกษา คนไทยกว่าร้อยละ 95 จะรับลง ความเห็นกันอย่างไม่ดีดร้อน ตั้งแต่ก่อนมียุค Social Media จนถึงวันที่เรา Cyber bullying ได้ทุกเรื่อง ผมค้นพบว่า เรามีนักคิด นักปราชญ์ เสนอแนวคิดและวิธีการมากมาย แต่เราไม่เคยทำเรื่องการศึกษาสำเร็จซักครั้งเลย เพราะว่าเราจะวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเผ็ดร้อน ขูด รากเหง้าของปัญหาแต่ไม่ทำ เราพูดจบแล้วเราพอใจที่ได้พูด ได้วิจารณ์กันอย่างเผ็ดร้อน โดยลืมไปว่าปัญหานี้แก้ด้วย "วาทกรรม" ไม่ได้ ต้อง "ลงมือทำ" และเราทุกคนต้องลงมือทำร่วมกันเท่านั้น

ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับหลายหน่วยงาน เรื่องการปฏิรูปการศึกษา (เวลาไปคุยจะใช้คำว่า ปฏิรูป เพราะเกรงว่าคุณมนตรีจะรับ ไม่ได้) ปฏิกริยาตอบรับของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมแตกต่างกันไป ประสบการณ์ที่ "สะพรึง" ของเรื่องนี้ เช่น หน่วยงานที่วางแผน ไม่มี หน้าที่ทำ เพราะฉะนั้นแผนจะถูกดำเนินการหรือไม่ ไม่ใช่หน้าที่ และไม่มีหน้าที่ติดตาม, หน่วยงานของเราไม่มีนโยบายเรื่องนี้, หน่วยงาน ของเรามีนโยบายไม่ร่วมมือกับหน่วยงานบางหน่วยงาน เป็นต้น ถ้าสังคมที่ผมทักท้วงไปเองว่าจะเดือดร้อนในอนาคตอันใกล้นี้ "แยกส่วน" "ความรับผิดชอบ" และ "รับแต่ชอบ" และแยกส่วน "บทบาท" ในเรื่องที่ควรร่วมมือกัน

ความหมายของการแยกส่วนยังอาจรวมไปถึง "ครอบครัว" "สถาบันการศึกษา" "ภาครัฐกิจ" "ภาครัฐ" และ "ภาคสื่อสาร" แยกส่วน กันในเรื่องที่มีเป้าหมายร่วมกัน แต่วิธีการแตกต่างกันได้ คงเป็นเรื่องที่พินิจได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาไทยจะไม่สำเร็จให้เห็น สิ่งที่เราทำกัน ทำได้ คือ ดูแลปกป้องตัวเอง ครอบครัว จากผลกระทบให้ได้

ทุกข์ของคนอยากเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดำเนิน และดับไป (สาธุ)

ประเทศไทยมีอัศวินม้าขาวที่พยายามเข้ามาแก้ปัญหการศึกษาจำนวนมาก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ เหล่าอัศวินอิสระ

ซึ่งล้วนแล้วแต่ บาดเจ็บ ล้มตายทางอุดมการณ์ จากหลายปัจจัยสำคัญ เพราะว่าศัตรูทางการศึกษามีทักษะ ความสามารถหลากหลายเกินใจอัศวินจะจินตนาการ อาทิ ทักษะเพิกเฉย, ทักษะเอาแน่เอานอนไม่ได้, ทักษะ อยากรู้แต่ไม่อยากทำ

ประเภทที่สอง คือ องค์การอัศวิน

ซึ่งโดยมากเป็นหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเลือกที่จะเสี่ยงการเข้ามาพัวพันกับปัญหาเชิงโครงสร้าง เลือกที่จะใช้ การบริจาค, การช่วยแบบให้เปล่า กับภาคการศึกษา ผ่านการตอบแทนทางภาษี

ทุกประเภทของอัศวินไทยต่างล้มตายด้วยเกียรติแห่ง Chivalry แต่ก็แปลกที่สังคมอัศวินเหล่านี้ไม่เคยล้มหายไปจากสังคมไทย บางท่านสู้แล้วพัก รวมกำลังรักษาแผลภายใต้มาสูใหม่ บางท่านปลุกเมสสิเตอร์แห่งอัศวินไว้ให้รุ่นต่อมาเข้าโรมรัน บางอัศวินก็เกิดขึ้นเองจาก ความไม่ละเลยปัญหาของสังคม เราจึงเป็นประเทศที่มีเหล่าอัศวินพิการมากที่สุดในประเทศหนึ่งในโลก เพราะว่าด้วยความที่เป็นไทยนั้น คน ไทยส่วนมากมีน้ำใจต่อสังคมนั่นเอง เราจะปล่อยให้เกิดโศกนาฏกรรมกับเหล่าอัศวินเหล่านี้ไปอีกนานเท่าไร ชาวบ้าน ชาวไร่ พ่อค้า นักการเมือง บาทหลวง ขุนนาง ถึงจะเข้าร่วมในสงครามนี้ ซึ่งเป็นสงครามครั้งสุดท้ายของการศึกษาไทยแล้ว

แนวทางของการใช้โอกาสครั้งสุดท้าย

ผู้เขียนบทความเห็นว่าแนวทางที่น่าสนใจ คือ ทุกท่านเป็นอัศวินเสียเอง ด้วยการเปลี่ยนแนวคิดที่ ภาระของการปฏิรูปการศึกษา เป็นของใครหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จับดาบของท่านหากท่านเลือกเป็นอัศวิน จับคราดของท่านหากท่านเป็นชาวนา ลุกขึ้นเทศน์ เชิญชวนคนหากท่านเป็นนักบวช ลงขันลงทรัพย์หากท่านเป็นพ่อค้า แล้วลงมือพร้อมกัน เดินเคียงข้างกัน มีความสุขในชัยชนะเล็ก ๆ ทีละ ขึ้นพร้อมกัน เยียวยาบาดแผลไปด้วยกัน และไปสู่ใหม่พร้อม ๆ กัน หากสิ่งนี้ไม่เกิดขึ้นไม่มีหนทางที่จะทำได้

ทิ้งท้ายจากสามัญชน

หากครานี้เราพลาดพลังกับการปฏิรูปการศึกษา เท่ากับเรากรุงแตก เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นพร้อมกันจนเป็นสภาวะ แวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้พร้อมเท่านี้ อีก ผู้คนจะเบื่อหน่ายต่อคำว่า "เปลี่ยนแปลง" เพราะว่า เกิดลงมือลงแรงแล้วไม่สำเร็จ ก็ต่าง หดอาลัยตายอยาก การเปลี่ยนแปลงนั้นเจ็บปวด มีปัญหาแน่นอน ถ้าเจ็บเพราะดีไม่ว่าจะหายขาดจากมะเร็ง ก็อยากให้สังคมได้ช่วยกัน ดีโมการศึกษาไทย กุมมือกันแบ่งปันความเจ็บปวด และยิ้มไปพร้อมกันเมื่อมะเร็งร้ายถูกหยุดลง